

Ladislav Šebák

PAMĚTI

Trnava

1971-1974

ÚVOD.....	5
RODNÁ VES	6
ZDE ŽILA SPISOVATELKA	7
MÁJ V DĚTSTVÍ.....	7
RODINA BAŘINKOVA	8
VE DVOŘE.....	8
JÁREK	12
SHLEDÁNÍ S JÁRKEM	13
SLOUŽITI.....	14
STESK.....	16
MŮJ DOMOV	17
SMRŠŤ	18
RAJNOCHOVICE	18
MŮJ OTEC	19
MAŠTINEC	21
TETA TERESIE	22
OSUD?.....	22
ŘEMESLA.....	23
METROPOLE HANÉ – KROMĚŘÍŽ	24
OSTRAVA, ČERNÉ MĚSTO	26
PŘÍSAHA	26
VRÁTÍM SE.....	27
RODINA	28
MŮJ KRAJ.....	29
NOVÁ DĚDINA.....	30
POHRANIČÍ.....	31
DOPLATKY.....	33
STRACH.....	33
CESTA	34
NEVRÁTI SE.....	35

KONEC CESTY.....	35
DVÁ VALAŠI.....	37
PŘIJDU.....	39

ÚVOD

Obyčejná otázka proč vlastně jsem začal psát paměti? Je tomu tak, že zatím sloužící má paměť využívá schopností dát to na papír.

Člověk nikdy neví, zda za nějaký čas bude schopen takto zvěčnit to, co kdysi za mých dětských let tam v rodné dědině na Valašsku bylo. Byli to časy plné změn politických, hospodářských i rodinných, které se vždy nějak projevíly přímo v blízkém okruhu. Nebylo stále u nás zamračeno, bývaly časy bohaté na veselé příhody a jindy až tragikomické. Z toho se grupoval život ve vsi, jeden o druhém věděl co vaří, kdy se doma pohašteřil a nakonec se řešili případy i ručně v hospodách, které toho času byli ve Štítné tři. Také tu se rozlišovali lidé podle skupin, t. z. „sedláci“, bezzemci a řemeslníci, i část místní inteligence. Při tomto způsobu života plynul čas jak Járku vodu.

Lidé se rodili, ženili i umírali. Vesnice žila jako jeden řetěz vždy a ve všem společně v dobrém i zlém. Svatba byla svátkem všech, pohřeb smutkem většiny - jak se vzpomínalo, tož každý jinak a po svém.

Jistě takových dědin i dědinek je u nás spousta. Ne však bohatých na události a lidí k tomu, aby to měli chut' jednou zvěčnit pro ostatní.

Setkal jsem se s tím, že lidé dnes zapomněli na tu bídu a strasti, zapomněli brzy na vše, co kdysi bylo každodenním strádáním a mnohdy utrpením. Tu v zapadlé vesnici na jižním Valašsku v klínu hor a kopců žít svůj těžký život – bojoval každý sám.

Být tu v dědině a melancholicky třeba bezduše přihlížet – bylo také do jisté míry utrpením.

Nevím proč právě já, chudobný chlapec, obyčejně s prázdným žaludkem, jsem toto rychle chápal a proto píšu věci tak jak se utvářeli před mýma dětskýma očima.

Autor

RODNÁ VES

*Přejdeš-li celý svět dokola
nenajdeš krásnějšího kouta
třeba rozhněván – utečeš
z kraje chudého rodného
zase po létech se rád vracíváš*

*Hory, kopce, lid tvůj
vše splývá pospolu – nepoznáváš rozdílů
tu každý miluje kraj svůj*

*Proč tě mnohý opouští v cizinu
hledá štěstí v dálné zemi
ten zradí rodinu valachů
nikdy nepozná teplo tvé náruči*

ZDE ŽILA SPISOVATELKA

Tato obec, jež o ní píšu je kolébkou naší spisovatelky Amálie Kutinové. Prožila zde jako dítě své nejkrásnější dětské sny, zvláště při říčce „Járku“.

Je to obec na Valašsku mezi Slavičínem a Valašskými Kloboukami, které leží při řece Vlára v nadmořské výšce 333 m. Stará pečeť této obce měla ve znaku žence. V této obci na rozhraní 20. století se chovalo tu nejvíce ovcí 417 ks.

Byla tu založena lokální škola v 1787, do této docházeli děti z obcí Jestřábí a Popova. Mnohé děti měly do školy daleko a proto kolísala i docházka. V r. 1853 učitel Frant. Vymazalovi byl plat vyplácen 217 zl., z místních zdrojů měla mu přinésti obec Štítná 51 fůr dřeva, Popov 22, Jestřábí 21, celkem 94 fůr.

MÁJ V DĚTSTVÍ

Již dávno zima skončila, odešli dětské radovánky, smutné kopce i doliny ve vsi se změnili příchodem jara. Ptáci se už vrátili z teplých krajín a Járek ožil.

Procházím však po létech tato místa pro mě svatá, zde jsem nechal kus toho dětství, srdce, lásku a sny. Jdu tiše sám a v duchu hledám vzpomínky na prvé čaro toho mého světa, tu jsem prožil všechno, snil o budoucím životě, co všechno mohu jako chudobný chlapec dokázat, co mě čeká?

Kdo bude ta moje vyvolená, kde budu asi bydlet? Budu tu rád jezdit, do této dědiny, která mě kolikrát dala trpké chvíle, nebudu ji později nenávidět?

Nemám pole ani chalupy a takový člověk neznamená nic – dobytek a pole jsou tu zákonem.

RODINA BAŘINKOVA

Rodiče mé matky pocházeli ze Štítné. Byli chudobní a děda byl podruhem¹.

Měli pět dětí, vím že nejstarší byl *Josef*, který pracoval ve Vídni a stal se pilotem. Druhý byl *Franta*, teta *Františka*, která se vdala za Kadlečíka do Kroměříže a v roce 1938 zemřela, dále byli dvojčata *Anna* a *Terezie*. Bydleli ve dvoře. Babička zemřela, když mě bylo půl roku, děda dávno před ní.

Strýc Josef zůstal ve Vídni a už mnoho let nežije. Jakou měl rodinu není mi známo.

Strýc Franta jako čtrnáctiletý při sázení stromků v lese zastřelil dívku. Stalo se, že hajný si poslal pro pušku (která byla nabitá) Frantu, mého strýce a ten z legrace na dívku zamířil a potáhl za spoušť a dívka padla na zem. Potom utekl do Francie a za několik let se vrátil. Pamatuji ho od r. 1937, kdy jezdil do vsi pravidelně na hrob na Vše svaté.

VE DVOŘE

V dědině byl tento název známý dvojím způsobem. Když šel někdo do dvora, tak buď ke kováři Strnadovi, k řezníkovi Hnilovi, pekaři Cepkovi, krejčímu Ďulíkovi - nebo k místním chudým.

Tito lidé užívali od obce skromné izby, za které obec nežádala nájem. Složení těchto obyvatelů bylo různé. Byli zde tzv. obecní chudí, někteří i nemocní bez finančních prostředků. Ovšem bydleli tu i lidé, kteří měli předtím větší majetky a či už svým špatným hospodařením nebo důvěrou doplatili na svoji dobrotu.

V 18. století zde byl velký lihovar a potom ovčín. Stáří dvora je přes tři sta let. Jednalo se o 4 místnosti, ve kterých se těsnilo i více rodin. Poněvadž se bydlelo společně, nebylo potíží o denní hádky, které začínali již za časného rána.

Komické bylo, když ráno ze čtyř rodin této místnosti čekal jeden na druhého, kdo první založí ve společném stavěném sporáku oheň.

¹ "kdo ve vsi v cizím domě v podnájmu bývá a nemaje polí ni chalupy živí se jen prací rukou svých". Ottův slovník naučný

Přestože byli místnosti dosti velké, měli jenom dvě okna. Tato okna byla zalíčena vápnem, aby obyvatelé neviděli do dvora sousedům a proto tu bylo šero, zvláště u těch, kteří měli „svůj plac“ u dveří. Svítlo se petrolejovou lampou aj to se stáhnoutou, aby jiný neviděl. Když zemřel někdo z obyvatelů, byl zanedlouho vystřídáný jiným nájemníkem.

Typickým obyvatelem byl starý Babulík se svojí ženou. Byl to chlapík menší postavy, ale pevného zdraví. Chodil do hor na březové proutí a dělal pro celé okolí velmi dobré metly. Když někdo nechtěl v obci psa, přivedl ho Babulíkovi, ten jej uvázal k posteli a začal ho bít palicou po hlavě. Potom, když naposled zatřepal nohami, stáhl z něho kůži a společně se ženou si ho uvařili a snědli. Podobně si počínal s kočkami. Místní psi ho vyprovázeli až za vesnici, když šel do hor na dříví. Nebýt toho, že se oběsil, dožil by se určitě vysokého věku!

Někteří lidé ze dvora prošívali ručně papuče. Ostatní byli vesměs přestárlí, nemajetní a obyčejně bez příbuzných nebo tito se k nim neznali.

František Chovančík pocházel ze Štítné a nepamatuji, že by někde pracoval, ženu měl z Lopeníka od Uherského Brodu. Chodívala ve slováckém kroji. Měl dvě děvčata Boženu a Františku. Po válce se odstěhoval do pohraničí. Dělal též březové metly pro místní rolníky.

Druhou kajutu ve „Dvoře“ obývala p. Kostková se dvěma syny Josefem a Karlem. Tato žena byla nábožná a pracovala po domácky pro papučáře ve Valašských Kloboukách. Taktéž pomáhala na poli rolníkům. Její manžel se dožadoval ještě za prvé republiky práv a proto jej tehdejší páni dali do ústavu v Kroměříži. Po osvobození byl propuštěn a odstěhovali se do pohraničí společně s rodinou.

„Cibulík“, vlastním jménem Jar. Marek, byl silnější postavy a svobodný. Číst sice uměl, ale žil z dobroty místních lidí, protože byl slabší myslí.

Zde společně bydlela aj vdova Matušincová s dcerou Zdenou a Marií, synem Františkem. Rovněž pomáhali při polních pracích a také odešli do pohraničí.

Verunka Babulíková, obyvateľka této kajuty, byla drobnější postavy, svobodná starší žena a dlouhá léta sloužila u Soukupů na Kochavecké. Odstěhovala se na Hanou ke své sestře.

Vedle nich v dalším kupé žil p. Strnka se svou ženou, dcerou a vnučkou. Byl uzavřené povahy, o nikoho se nestaral a byl určitě mnoho sklamaný místními lidmi, neboť přivezl z Ameriky mnoho peněz. Zakoupil dvě chalupy a chybou své důvěrnosti o ně přišel. Oba manželé zemřeli ve dvoře.

Nepostradatelnou a klebetnou obyvatelkou byla „tetka“ Kulíšková, vdova. Bydlela sama, u ní se „pucovávali pasekáři“, když šli do kostela. Uklízela v rádnici, byla velmi nesnášenlivá, jeden čas bydlela do smrti s „tetskou“ Králikovou – obě zemřely.

Bydleli u nás rodina Novákových. Přišli o chalupu, tak použili výhody luxusního a bezplatného bydlení. Starý Novák byl vyšší a chudý chlap, měli čtyři syny. Václava, Josefa, Frantu a Jaroslava. Chleba schovali pod peřinu. Na pouti měli hraček plné kapsy i bez peněz. Jaroslav v noci se probouzel a volal:

„Mami, mamí?“

„Co chceš, Jarošku, neboj sa, já spím s tebou.“

„Ale, mami, já su hladný, daj mě chleba.“

„Počkaj, Jarošku, až budeš veliký, koupíme si prasátko a potom budeš mět aj slaninku.“

„Mami, ale já chcu včil chleba...“

Potom se odstěhovali v krátké době do Hrádku a víc jsem se o nich nedověděl.

Vedle rádnice jsme obývali jednu místnost barokovou my. Nějaký čas byl u nás „Šulina“, vlastním jménem Matušinec, který byl sám a pracoval ve Valašských Kloboukách u Matyáše. Potom nějaký čas jsme bydleli sami v této útulné a luxusní třídě s cihlovou podlahou a zalíčenými okny od sousedů. Náš smutek osamělosti netrval dlouho, přišla nám obcí přidělená rodina, která vešla do mého života - „Kobzolé“.

Toto jméno dostali při nastěhování do Štítné. Totiž jejich otec Struhař, občan štítnenský, pocházel ze Struhařového (Grňáčkového) rodu. Bydleli mnohá léta ve Slezsku, odkud pocházela aj jeho žena. Při řeči mezi ogary se ptali štítenští, co a jak se poví.

„Tož, Pepku, jak se povíjí zemňáky?“

„No, kobzole“

Tak jim okamžitě všichni říkali Kobzolé. Starý Struhař byl menší, chudší postavy a již starý, jeho pisklavý a chválenkářský hlas vynikal zvláště tehdy, když vzpomínal.

Často vzpomínal na dobu, kdy byl pacholkem, ale jednu velkou chybu měl, že všude a vše vyhrál a nikdy se nebál. Skutečností je, že znal na Moravě dokonale všechny vesnice, ale i maličkosti, ba zvláštnosti. Rád mluvil o strašidlech, ale i o tom, jak na ně vyžrál. Možno říci, že paměť měl velmi dobrou.

Jeho žena byla původem Slezkačka a chodila do německé školy, ale řídko – neuměla se ani podepsat a proto s ní byla velká legrace, když si němčinu přeměňovala na češtinu.

Za války mísívali chleba už od tří hodin ráno. Starý si vyhrnul rukáv, ona přidávala vodu a Jeník sypal mouku a měli hned na dva-tři chleby z jednoho. Tak se to stávalo i s pečením buchet.

Největší událostí bylo, když jim přišel dopis. Starý neviděl a ona byla negramotná a podle známky a dopisu hádala, kdo jim píše. Ona tvrdila, že Mařenka, on že Rudyno.

Dva synové Pepo a Janek žili s nimi ve společné domácnosti. Pepo dělal u obce na kanalizaci a byl vcelku oblíbený, neboť pracovat uměl a školu vychodil. Později pracoval ve Zbrojovce v Bohuslavicích u tritolu a proto brzy zemřel. Když byl vyneseny na dvorku, začali se staří hádat, kdy jedl Pepuš naposledy. Starý Struhař říkal, že polévku nedávno a ona tvrdila, že mu podávala vodu, z toho vyplývá, že mnohdy tu docházelo ku tragikomedii.

Janěk byl dost pozadu za jinými, ale stará Kobzolka se chválila, že „Janěk roby u Pivečka v Slavičíně v kuncularu²“ (ovšem jako zametač).

K celému programu patřila v první řadě harmonika knoflíková, na kterou nikdo neuměl hrát. Tuto vzácnost chovali na spodku kufra a přesto, že měli hodně kupců, neprodali ji, neboť by neměli v čem spávat myši.

Říkali, že nebudou ve Štítné po válce ani hodinu, ale žili tam ještě několik let. Poznámávám, že lidem neblížili, ale občané jim dělali vše jenom proto, aby se zlobili. Jeden štítnenský obchodník jí jinak neřekl ani před lidmi, než paní Kobzlová.

Janěk si vzal za ženu svojí sestřenicí Mařenku a odjeli společně na Ostravsko, od té doby jsem je nespatriil.

Za ta léta, co jsme spolu bydleli, by se dalo mnoho napsat. Ambrošová (Ďulka) je vystřídala a do této historické místnosti si nechala zavést elektriku – brzy se odstěhovala do Prahy.

² V kanceláři, ostravsky

JÁREK

*Přešel jsem zemi celou
vzhlédl bystrinu, řeku veškerou
Vltava, Váh i velký Dunaj
tobě se, milý Járku nevyrovná*

*Prameníš v našich lesích
pospícháš kol polí školy naší
Tečeš, zpíváš drahým naším
spí tiše, živí na ně vzpomínají*

*Je tu tvoje čistá vodička
žije v ní skromná rybička
ty vezmeš srdce dítěti
víš dobře, každý se vrátí*

SHLEDÁNÍ S JÁRKEM

Stával jsem ještě na dřevěném mostě u školy pokud nebyl nový betonový. Odtud jsem pozoroval jak místní lidé, zvláště obchodníci vyvážejí různé haraburdí na jeho břehy na jaře do vody.

Dolní Járek se nazýval od mostu po „Strže“, tam se vlévá do Vlárky a ta do Váhu na Slovensku. Od nepaměti se tu ze hřbitova vyhazovali staré věnce, za okupace tu močili Němci kýty koňského masa pro své vlčáky.

Třeba říci, že koryto Járku, tedy Horního i Dolního, bývalo v létě suché. Po bouřkách tekla tu kalná voda, zjara přinášela kusy dřeva i kmeny. Při jedné toulce jsem objevil „žbluňu³“, ve které bylo hodně ryb. Tehdy jsem poprvé velmi konkuroval místnímu rybáři, p. Wachtlovi. Pozemek v Járku byl obecní, proto se tu pásli husy z Horního konce. Po levé straně bylo pár úzkých políček „Na Kamencoch“ i tu se někdy hrával fotbal s hadrákem (nyní je tu pěkné hřiště i se šatnami).

Dolní Járek není dlouhý a při jeho ústí je přechod na pole farská. Kousek dále je malý palouk a tu jsme také prožili kus toho pravého, ač chudého života za II. světové války. Každou neděli po obědě jsme se tu v létě koupali a kdo uměl plavat, tak musel až po kolek. Tehdy byl uznám, že umí. Na „Strže“ chodili i místní lidé, kteří měli plavky a tučné těla. My ogaři jsme jim moc času nevěnovali, měli jsme svoje zájmy a bylo jich věru dost. Dětství celkem chudobné a nenáročné, ale volné a veselé, třebaže byla krutá válka, nevěnovali jsme tomu velkou pozornost.

Mnohokrát jsem o tobě snil v učení na Hané, ve Zlíně, v Ostravě, v Praze, v Jihlavě, v Mariánských Lázních a nejvíce zde na Slovensku. Nebyl to jen stesk po tobě, Járku, byla to tvá teplá náruč, tvé kaménky, čistá voda, malé rybičky, tvé vrbové křoví, kde jsem se hrával i břehy vymleté od velkých povodní, zvláště zjara.

Tak jsem Tě v srdci nosil a žil zapomínaje mnohdy na krušné chvíle v životě. Ty jsi mě dával sílu a naději, že žiješ a nezapomínáš, tolik jsem se na Tebe těšil.

³ zátočina

Nadešel očekávaný den a já tě spatřil, ale nespoznávám. Již od mostu jsi zasypaný starým nepotřebným haraburdím, zavezený hlínou i kamením, není tu ten kousek pěkného trávníčku a krásné křoví...

Za ta léta tě lidé zneuctili, vozí ti samé neštěstí. Věřu nemohl jsem tě poznat a litoval jsem tě – jsi to ty, Járku, kde jsme pásli husy, kozy, krávy a dělali pěkné ohníčky, u kterých jsme si „šulali“ z list'á vrbového první cigarety...?

Velký stesk a bol v srdci mám, což nepochopí ani můj syn Láďa, který mě v tichu doprovází... On neví, co jsi pro mě v dětství znamenal, co jsi mě dal a co jsi mě teď po 28 letech způsobil...

To pozná jenom člověk, který tě v dětství tolik miloval a nikdy na Tebe nezapomněl...

Jsi už starý, já už také, promítám své milé vzpomínky, my však patříme stále k sobě i když nám zlí lidé tolik moc ublížili.

SLOUŽITI

Dnes po létech toto obyčejné slovo nemá vlastně žádné opodstatnění. Ovšem řeklo-li se ještě po dobu II. světové války, že slouží – věru nebylo co závidět.

Kdo a komu sloužil? Chudá děcka z početných rodin už od útlého dětství poznala sílu tohoto slova. Ach, kolikrát chlapec z takové služby utekl a raději doma třel bídu. Nebyli též všichni „hospodáři“ stejní. Takový pasáček byl sjednaný za trochu jídla a nějaké ty „gatě“, ale byl v kolotoči celý den. Začalo to od časného rána poklizením dobytka a přes den od řezání dříví až po polní práce, celý den byl naplněn pečlivě tak, že mnohdy ani do školy nechodil.

Nebyla na tom o nic lépe děvčata, těm připadlo i vaření a hlídání dětí. Zřídka se dostalo těmto dětem volna. Pochopitelně jako takoví sluhové i služky nepoznívali nějaké vážnosti, každý věděl, že pochází z nemajetných rodin.

Také starší „pacholci a služky“ měli „tato práva“, jenom v tom byla výjimka, že byli sjednáváni za měsíční mizerný groš. Obyčejně spávali na peci, v komoře a jak vzpomínali starší sluhové i přímo v chlívě. Celý týden naplněn prací a byla-li v hospodě tancovačka, museli se tito pacholci a služky držet v uctivé vzdálenosti od chasníků, kteří právě vlastnili nějakou tu měřici, ač byli mnohdy ve škole s prospěchem slabším, ba i zmeškali vlak při rozdávání krásy.

Tak běžel život chudobných sluhů, měli stejné šance, po celé republice se práva nemohli dovolat. Leckterý hospodář vysedával v hospodě a pacholek se staral o jeho majetek. Těch dobrých hospodářů bylo k pohledání, lehce by je spočítal ve vsi na jedné ruce. Proto se slo- užíci scházeli společně, neboť byli si rovni a vyměňovali si zkušenosti ze služby.

Tak ubíhalo pasáčkům dětství a starším sluhům mládí. Marně všichni často i jako já uvažovali nad tím, že jak to na tomto světě může být, když je člověk člověku vlastně vlkem, že mamon zahluší v nitru to lidství a vidí sebe nažraného až někdy nelidsky zpupného jako by se domníval, že on tu je pánem a provždy.

Pravda však se ukázala jak to leckterý hlásal, ovšem ne pro ně. Po znárodnění se přikročilo k socializaci vesnice. Měli jsme opět „chudo- ba“ těžkou práci. Nikdo se tu netlačil do JZD, ba ani domkaři. Každý lpěl na těch chudých brázdách, větší rolníci rozbíjeli a posměchovali ty, kteří jenom vzpomněli družstvo.

Také újezdní tajemníci měli těžkou úlohu. Lidé se vymlouvali na to, že u nás na Valachoch se nemůže dělat se strojami atd.

Založili tu však strojotraktorovou stanici, kde byli nejlepší trak- toristi, Láďa Hýbl, Jos. Bařinka, Jan Šuráň a jiní. Za pomoci místní organizace KSČ a MNV udělali kus práce, postavili velký kravín, vepřín i silo na obilí, mají vlastní pilu, pěstují zeleninu pod vedením Zdeňka Tkadlece (zahradníka) a vedou si dobře, po létech vidím, žasnu a po- rovnávám, nechce se mě věřit, ale muselo to přijít neboť spravedlnost a spokojenost je pro lidi.

Nebylo u nás ve vsi děcka, který by nepásl koně, krávy, kozy, či husy. Děti již od doby, kdy se udrželi na nohou museli pasením dobytka pomáhat rodičům. Kdož svůj živý inventář neměli, chodili „do služby“ k rolníkům.

Měl jsem deset let, když první moje služba byla u rolníka Fr. Škubníka ve Vápenicích. Hezký kousek z vesnice. Nebyla to legrace pást dvě krávy, dvě ovce a toulavou kozu. Pásli jsme spolu s jejich dě- dečkem, Janem Zezulkou, Frantou Miklíčkem a Frantou Urbanem na Kršlení. Bylo to daleko do školy, proto mě otec brzy vzal.

Příští rok jsem sloužil u Černíčků ve vesnici. Pásl jsem dvě po- slušné krávy na Mokřém luhu a ve Starých říkách.

Nastoupil jsem u místního rolníka Kulíška v r. 1943. Hospodář měl dvě krávy, které mě ztrpčovali dětský život. Doma před pastvou byli řádně nakrmené a na pastvu se šli projít a řádně zacvičit. Zatím, co se jiným kamarádům dobytek pásal, mě krávy předváděli nejnovější atrakce.

Nedivil jsem se tomu, velká tráva jim překážela pod nohama a proto jsem je často koupával. Hospodář Kulíšek Bart. Si pochvaloval čisté krávy, zvláště jejich vyprané ocasy – jak paruky.

Ku cti rodině Kulíškové č. 244 třeba říci, že pořádek nejen v chalupě, ale v celém hospodářství byl. Vařilo se tu velmi dobře a nikdo mě nikdy neodděloval.

STESK

Nevím proč stále toužím po tobě rodné a milované Valašsko. Mám mysli celou tu minulost, když „sedláci“ si vedli to své „já mám krávy a kůsek pola“. Věřu jsem se už kolikrát nad touto skutečností zamýšlel a litoval, že nejsem synem jednoho z nich.

Moji dětskou duši trápilo, že není na tomto světě skutečné spravedlnosti a majetek má velkou sílu i moc. Dalo se to poznat všude a vždy, či ve škole, v kostele i na ulici. Ač někdy bíději oblečená děcka „sedláků“, přece se nadchýnala počtem krav a měřic polí...

Mnohdy chudá děcka byla nadaná, ale nebylo peněz na školy, vše se platilo a nejednou za sedlácké děti dělali i domácí úlohy. Mnozí učitelé i kněží dělali rozdíly mezi dětmi což byla velká škoda. Život dneška ukázal jak se v minulosti různí činitelé mýlili.

Chudobná děcka měla vždy lepší vztah k přírodě i rodné dědině. Tam vyrostla za těžkých životních podmínek a proto si navždy uchovála čest a úctu k milované vsi. Jsem jedním z nich, miluji vše, co jsem poznal, či to byl Járek horní, dolní, Strže, Oboru, lesy Blahové, Višňovec, Zelenský les, Kříby, Kráčiny, celou tu milovanou dědinu Štítnou v dolině ukrytu, která si žije dnes v pokoji bez svárů o meze a rozdílu třídních. Rád se k tobě vracím a obdivuji tě i tvůj lid, který tu spokojeně žije svými radostmi i bolestmi.

Rád tebou procházím mlčky, vzpomínám a porovnávám současnost s minulostí, která je chválabohu dávno za námi.

MŮJ DOMOV

*Tu jsem zvolal mámo
učil se bosý běhati
tu jsem poznával krutý život
nikdy však na mysli klesati*

*Dětsky jsem se prve loučil
vesničko valašská dobrá a milá
nikdy mě rovina v srdci nepřilnula
stesko to byl po Járku, horách a kopcích*

*Žiji od Tebe vzdálený – věřím
přijde toužený den shledání
pak už tě nezradím
budu u tebe stále spokojený*

*Třeba bych měl velké domy
v tom světě dálném – cizím
vrátím se raději vesničko v údolí
budu žít blaze, št'asten a snášet i pobromy*

SMRŠŤ

(.....)

Na to následoval prudký déšť. Bylo po úrodě, co nezničil vítr s deštěm to dobili kroupy. Chodili k nám novináři, fotografy, nakonec se na naši obec po okolních vsích vybíralo vše z úrody – od té doby se bouřkám vyhýbám.

RAJNOCHOVICE

Jednou za okupace mě bylo zděleno, že spolek „Charita“ by mě mohla spolu s bratrem *Stáňou*, který měl jít po prázdninách do první třídy, poslat na zotavenou.

Pomohl k tomu i místní dp. Dostál, farář štítenský a dostali jsme také pěknou látku na šaty pro oba dva. Otec nám koupil pěkný kufřík, tetička ušila košile i trenýrky a už jsme čekali na ten odjezd.

Věru, když přišel tolik očekávaný den, nechtělo se nám mnoho. Bylo to najednou, takže jsme se nemohli vlastně ani rozloučit s kamarády. Táta nás vyprovodil do Bylnice a už jsme jeli. Nevím však po tolika létech si vzpomenout, kdo nás vlastně tam odvážel. Vím jenom tolik, že v Bylnici nastoupili další účastníci této akce pořádané Charitou ve Valašských Kloboukách. Byli to Joška Lysáček, Máňa Lysáčková, Anděla Fojtíková.

Přijeli jsme do klínu těch krásných valašských hor. Ze železniční stanice jsme šli pěšky kdesi do kopců a daleko. Zavazadla nám vezli až nahoru. Na kopci nás přivítala zděná budova s velkou jídelnou a také s dvě bohoslovci. Ten menší mě byl po celou dobu sympatický, veselý, naproti tomu druhý budil dojem vždy mravokárce a byl v nelásce dětí. Byl to zkrátka zdutý a namrzený člověk.

Pod budovou byla velká zahrada, kde jsme chodili krást jablka, v této funkci vynikali zvláště chlapci u ostravska, nebáli se ani napuchnutého správce – který neměl sympatie u dětí.

Jinak život, program tu byl. Hráli jsme divadlo, bratr Stáňa ač byl nejmladší s chutí hrál na foukací harmoniku, přičemž se tvářil tak důležitě až mě našťval.

Jednoho dne byl návrh jít na sv. Hostýn, přes lesy to bylo tři hodiny. Bratr šel, ale já zůstal raději v kuchyni škrábat brambory a měl jsem pravdu. Všichni se vraceli večer unaveni a mnozí s puchýřemi na nohou. Strava tu byla výborná, hrávali jsme kopanou. Jednou nám otec poslal balík, ovšem byl celý roztrhaný, věci tu scházeli.

Kolektiv byl velmi dobrý, starší děvčata se o nás starala, věděla, že nám zemřela máma (zvláště z Ostravy). Přestože jsme se měli rádi, všichni na sebe zvyknutí, přivítali jsme den odjezdu kladně a nebylo větší radosti jak zvitati se s tátou na bylnickém nádraží.

Vzpomínky však zůstali, zvláště na písničku „Rajnochovská kapela“, kterou jsme po návratu naučili mnohé kamarády. Občas se zvitám s přáteli této akce rajnochovické a vždy si zavzpomínáme jak to tenkrát bylo.

To je asi podnes vše, co pro mě církev udělala, je to sice málo, ale jiní nedostali ani tolik a proto si vážím lidí, kteří tuto věc pořádali a také nás po tento čas vedli k dobru a do života. „Bůh jim to zaplat’.“

MŮJ OTEC

Od starých občanů jsem slyšel, že otec byl fešák, nosil knírek a chodil na Horní dědiny za círky. Za první světové války byl svobodníkem u dělostřelců. Bojoval v Itálii, kde byl těžce raněn. Tvrdí se, že nebyl v manželství šťasten, přestože měli s matkou osm dětí. Začal navštěvovat hospody, neboť tu byl aj nevlastní syn *Alois*. Z tohoto byli u nás časté výstupy.

Otec pocházel z Průčelí č.p. 109. Sestry (tety) *Františka* a *Rozálie* nechali otce po svatbě krátký čas bydlet v komoře. Po narození syna *Josefa* se odstěhovali do „Dvora“, kde jsme bydleli celých 25 let. Otec pracoval v Bylnici na pile 12 let jako parták a vždy větší část výplaty propil. Několik let pracoval v lese, v kamenolomu v Maštinci, při regulaci Járku i Říky. Kouřil málo, za okupace byl na práci v Německu, byl ve vesnici uznávaný chlap a nikdy nepokazil legraci. Jednou se vsadil na dědině, že donese až do rádnice tři pytle cementu, sázku vyhrál. V hospodě se přetahoval o prsty s místním kovářem p. Strnadem i zedníkem Jos. Kulíškem. Za svobodna pracoval též v Bratislavě v pivovare a proto mu zůstal věrný...

Přestože neměl dobrou stravu, dovedl se ohánět těžkým kladivem v místním lomu po celý den. Byl partákem na výsadbě „Chrásné“, lidé ho měli rádi. Po smrti matky přestal chodit do hospody a celou vátku nepil. Také za mobilizace v 1939 rukoval mezi prvními s hudbou do Popova, ale za tři dny se všichni vrátili pro zradu pánů. Dobře vařil, politice rozuměl a rád s kamarády diskutoval, když se odhazoval sních na cestě do Bylnice, hrával s chlapi s hadrákem. S místními financi často mluvil neboť uměl německy. Občas hrál na harmoniku, uměl pěkně zpívat. V kostele sedával na kůře. Byl velkým vyznavačem fotbalu, kam jsme s bratrem Stáňou pravidelně s otcem chodili.

Často mě houpával na kolenech a zpíval písničky: Ku Praze je cesta dlouhá, Kde v údolí hora má sklon. Měl pěkné písmo a dobře počítal. Hrával s námi Člověče, nezlob se, četl noviny zvláště České Slovo, Moravskou Orlici, Rozsévač, Kříž a Marie a kalendáře. Na Vánoce nám nalepoval betlém.

Byl jsem s otcem dvakrát na pouti Velehrad, kde se učil bratr *Franta* kuchařem. Po okupaci jsme šli spolu pěšky až do Bojkovic. Měl rád svoji vesnici a lidi i když byl nemajetný, rád se procházel po okolí, zvláště v neděli i do Bohuslavic. Po mnohá léta dělával ve škole dříví a vždy si pod kabátem odnášel špalek. V zimě jezdíval na svých saních do hor na kláty s Holkou, Florešem, Žálkem, Pospíšilem, Chovančíkem i Babulíkem.

Když nám zemřela matka, lidé jej naváděli, aby se s námi netrápil a dal nás do sirotčince – neudělal to, za co jsme mu navždy zůstali vděční. Říkával vždy, že Pán Bůh má radši člověka, který jde do kostele jednou za čas a vede řádný život, než ten který se ukazuje v kostele a doma se nesnese se sousedem.

Rád navštěvoval své sestry i když se k němu nezachovaly právě nejlépe. Následkem zranění odešel asi v 51 letech do důchodu a zůstal sám ve dvoře, chodil pomáhat lidem při stavení. Přes svůj věk četl bez pomoci brýlí, měl černé vlasy a zdravé zuby, žaludek měl dobrý snědl bez chleba uvařenou slaninu.

Zůstal sám a k nikomu z dětí nechtěl jít – byl zvyklý na sebe a říkal, že se ve Dvoře nenarodil ani neumře. Zemřel v roce 1953, když jsem byl na vojně. Měl tichý pohřeb z rodného domku na Průčelí za účasti dětí a občanů, kromě syna *Emila*, který přijel pozdě – čest jeho památce.

syn Lad'a

MAŠTINEC

*Můj otec tu kdys pracoval
Rval se s tvrdou skalou
Já občas sem chodíval
raději díval se stranou*

*Přešli roky a léta má letí
i já mám dnes velké děti
rád však vzpomínám na dětství
čas utíká, vzpomínka milá je ti*

*Jak tu dnes krásně je veselo
mládež naše ctí tvůj klid
tvůj les i potok píseň veselo
zpívá a miluje tvůj lid*

TETA TERESIE

Vdala se po roku 1920 do Záblatí za J. Bulku. Měli spolu šest dětí. *Milku, Karla, Marii, Boženu a Annu*. Manžel byl u obce jako pastýř dobytka, neboť se vrátil ze světové války jako invalida. Teta šila pro lidi a žili si slušně. Postavili si domek u tratě.

Tetu si pamatuji jednak osobně a pak z vyprávění starých občanů ze Štítné, že byla i s mojí matkou velká fešanda a říkali jim „maďarčky“. Uměly dobře tancovat a nejedny boty sedrali na zábavě přesto, že byli chudobné, zájem o ně byl velký.

Pravidelně teta *Teresie* dojížděla do Štítné na Vše svaté na hrob svých rodičů a vždy nám přivezla mnoho šatstva, obuvi a fazole. Když matka byla velmi nemocná, přijela za okupace na propustku ji navštívit, ale na pohřeb se už nemohla dostavit. Až po válce začala opět navštěvovat hrob až do roku 1968, kdy byla snad naposled. Za rok jí zemřel manžel, ale nikdo nám nepodal zprávu.

OSUD?

Jsem zásadně proti tomu, že každý člověk je si strůjcem svého osudu. Domnívám se, že člověk, který jde za prací či jinou povinností, nemá při zdravém rozumu zájem skočit pod vlak či auto.

Jednomu je určeno žít rok, jinému sto let, nehledě na to či kouří nebo pije, chudobný nebo bohatý – svobodný či ženat. Proto se dosud nepodařilo ani vědcům dokázat smysl odchodu z této planety, těžko tedy říci co bylo dřív, vejce nebo slepice. Nevyzpytatelné je vesmír a život na zemi. Dosud se také nikdo z posmrtného života nevrátil aby nám řekl jak to vlastně je, tím je po tisíciletí otázné, zda po klinické smrti je život nadále.

Faktem tedy zůstává skutečnost, že jsme tu všichni jako herci na jevišti, každý si odehraje tu svoji roli a pak jde... Jeden se slávou, jiný v tichu, že po něm ani pes neštěkne a mnohdy ani vlastní děti ani rodina nenavštíví jeho hrob.

My křesťané vyvracíme však názory vědců, že nic neexistuje, věříme, že někdo tento svět stvořil a řídí i odměňuje ba trestá. Kolik přešlo vojen a bitev, společenských zřízení, svět jde dál, darmo je nám o této věci více diskutovat, život tropí hlouposti a my jsme proti Stvořiteli jenom malí a nemohoucí lidé.

ŘEMESLA

1.Obuvník:	p. Smrčka
2.Pekař:	p. Cepek, p. Kolínek
3.Řezník:	p. Hnilo, p. Strnad
4.Kovář:	p. Strnad, p. Šenkeřík
5.Stolař:	p. Ševčík, Zvoníček, Miklíček
6.Krejčí:	p. Floreš, Černíček, Hartman, Dulík
7.Mlynář:	p. Liška, Šindler, Kolínek a Hnaníček
8.Obchod:	p. Janečka, Košelka, Šebák a Tuzar
9.Pošta:	p. Miklíček, Wachtl
10.Holič:	p. Šindler Boh.
11.Listonoš:	p. Lorenc Al., Struhař
12.Hajný:	p. Ivaniš, Bližňák, Blanař, Strnad
13.Dráteník:	p. Kopilec Matěj
14.Starosta:	p. Formánek Jan
15.Tajemník:	p. Hnaníček Fr.
16.Farář-děkan:	dp. Dostál Stan.
17.Kostelník:	Černíček, Struhař, Pinděk, Tomanek
18.Varhaník:	p. Kulíšek
19.Zahradník:	p. Tkadlec Zdeněk
20.Policajt:	p. Maryáš
21.Pohrabáč1:	p. Urban
22.Bednář:	p. Martin Belunčík
23.Hrobaři:	p. Soukup, Pjajko, Šánek Jar.
24.Dvorané	
25.Hostince	

METROPOLE HANÉ – KROMĚŘÍŽ

Už ve čtvrté třídě jsem slyšel „nevěříš – běž za Kroměříž a tam je stará baba...“ Jinak Kroměříž byla známa nejen, že je metropole Hané, ale i místní blázinec.

Moje matka tam měla provdánou sestru za Tkadlčíka jež zemřela počátkem II. světové války. Nevlastní bratr *Alois* tam pracoval po válce v hotelu jako vrátný. Byl to největší hotel „Simon“ na náměstí. Počátkem jara 1946 mě vzal s sebou bratr *Alois* i *Emil* do učení za číšníka.

„Hotel Jarošov – Stoličkova 4“, tak hlásal nápis nad starou železnou branou. Bylo to v neděli a konala se v zadním sálu zábava. Vyvaloval jsem oči, všude křiku, vřavy, zmatku, kouře i smradu. Opilí zákazníci se potáceli sem i tam, mě však zajímal p. šéf – hoteliér.

Za starým pultem se pohyboval mladý vrchní, který se s bratrem Emilem znali z učení a přál si oslovovat pane Vojto, který byl ode mě o pět let starší, pocházel ze Šunice od Uher. Brodu. Byl to skutečný člověk, ač mladý ale perfektní a bylo ho pro tento podnik škoda. Druhý vrchní byl Zdeněk, pocházel z Hulína a brzy po nedorozumění se šéfem odešel a stačil na nádraží mu dát facku.

Jako učeň třetím rokem byl Jaroslav Baďura z Lechotic od Zlína. Byl to černovlasý nižší chlapec, klidný do té doby než se vyučil a zamířil do Polky Wandy, naší pokojské. Potom krátce na to spolu odešli z Kroměříže.

Své místo tu měla též kuchařka, kterou jsem při prvním setkání považoval spíše za čarodějnici, která létá na metle všechny tratě. Můj předpoklad se splnil do posledního písmene. Když se nepohádala s jedním z personálu, byla nemocná.

Vychovatelka, slečna „Muci“, už se dávno rozloučila s mládím, byla to stará dívka jež opatrovala dceru Libuši, které bylo 8 let, poněvadž p. šéf byl rozvedený. Výchova pokročila tak daleko, že se musela za p. šéfa vdát. Pan šéf alias pan hoteliér byl první mojí osobností v cizím světě. Nejenom, že byl za den několikrát opilý, ale nic mě nenaučil.

Přes týden návštěva hotelu byla slabá, v sobotu a v neděli zase humbuk. Protože byl lístkový systém, nebylo možné velkého výběru jídla, lihoviny jsme také dostávali na přiděl. Pan šéf přes svojí malou postavu vždy se rád „tumloval“⁴, to byl jeho slovní doprovod.

⁴ spěchat; spěch

Jednou mě poslal v zimě pro 10 litrů vína do Unitasu. Protože bylo hodně sněhu, vzal jsem si 10-litrový demižon na sánky a pomalu dolu náměstím. Při sjíždění z chodníka se sánky s vínem převrhli a víno pěkně vyteklo. Byla ve mně malá dušička vracejíce se k hotelu. Pan šéf mě venku očekával a spustil na mě:

„A už do sklepa, do sklepa, stočit do lahví!“

Já na to: „Pane šéf, stala se mě smůla, víno je pryč ve sněhu.“

„Tak, tak napiš vašim domů, nech prodají krávu a zaplatí víno!“

Otočil jsem se a bylo mě velmi do smíchu, ovšem víno jsem musel zaplatit.

Jindy se ukazoval jak se naráží pivo, celého jej ostríkal, v létě na zahradě se tančilo a pan šéf se mnohdy pohádal nejenom s personálem, hudbou, ale i s hosty. Když jsme se učni ve městě představili, že jsme z hotelu Jarošov, každý se smál – věděli o našem panu šéfovi, že je opilec...

Jednou do roka se dal najíst personálu, to bylo na Vánoce. Komické scény nebraly konce, zvláště po obědě, kdy nás učně poslal spát a pod okny nám špalky a kláty štípal nádeník. Byl jsem št’astný, když po více než roku odešel z tohoto tumlování na lepší místo. Ještě po 24 letech, když jsem byl na „manévrech“ v Kroměříži v 1961, jsem tento hotel navštívil a s hosty jsme tohoto podivína vzpomínali s. p. Procházka.

Stojí za zmínku, že tato Kroměříž mě dala hodně do života. Byli to zvláště kamarádi v učňovské škole pekaři, kuchaři i holiči a číšníci v prvním ročníku, bývala legrace. Zde jsem poznal skauty, procházel se Květnou a zámeckou zahradou, rád se provázel na loďce na řece Moravě a obdivoval staré památky.

V tom čase tam byl na vojně bratr *Franta*, vařil na velitelství, chodil jsem k němu až do kuchyně. Potom nastoupil i bratr *Alois* na vojnu do Žižkových kasáren.

Naše jediná sestra *Františka* zde nastoupila do kláštera řádu sester sv. Kříže. Navštěvovali jsme ji ve svá volna. Zdálo se, že je št’astná... V roce 1950 byla zde vysvěcena, na této slavnosti jsem se zúčastnil.

Rovněž náš otec byl bratrem *Stáňou* převezzen do Kroměříže do domu důchodců v r. 1953, ale za týden zemřel.

Mám tedy k té Kroměříži blízký vztah, připomíná mě veselé, ale i smutné chvíle v mém životě – vzpomínám dle situace, ale Kroměříž je krásná a mám ji rád.

OSTRAVA, ČERNÉ MĚSTO

Toto jméno jsem často slýchal od různých lidí. Měl jsem pocit, že Ostrava je celá černá jako v dětské pohádce.

Bylo to na podzim roku 1949, kdy jsem se přihlásil na šestiměsíční uhelnou brigádu. Ten pravý smíšený pocit jsem měl až po příjezdu na hlavní nádraží. Buchot vlaků, shon lidí za chodu do sebe narážejících, samý spěch. Byl jsem ubytován na Hlučínské ulici v dřevěných barácích, kde měli „Bat’ovci“ svoje vedení brigády i celé zaopatření, jakož ubytování i stravování zdarma. Byla to velká výhoda proti brigádníkům „civilním“, neboť my jsme dostávali vyrovnání měsíční mzdy.

Dostal jsem se na důl Masaryk II. V Petřkovicích, kde nás denně vozil autobus. Pracoval jsem na dvě směny. Byl jsem přidělený do rubání, ale tam bylo třeba pevnějších a proto jsem chodil s jedním starým havířem-zámečnickem rozebírat vzduchové vedení do zrušených slojí. Nebylo mě snad poprvé do smíchu, nejenom protože to bylo 400 m pod matičkou zemí, ale podpěry se drtili na třísky, takže o neštěstí tu nebylo vůbec nouze.

Velmi jsem proto uvítal návrh vedoucích, že potřebují chlapce na haldu k pásu. Věru, oč bylo pod zemí horko, zde na vrcholu haldy byl sice pěkný rozhled na Ostravu, ale vítr a chlad si plnil své poslání. Zbytek brigády do konce dubna 1950 jsem pracoval při asfaltování cesty vedoucí k šachtě.

V době volna jsem chodil často do kina a do redakce
(.....)

PŘÍSAHA

(.....)

Byli to občané Vysokého Pole, p. Frant. Raška u něhož byl I. partyzánský štáb i p. Jos. Mozgva, majitel pálenice, ti všichni jako p. Jos. Mach, který z pekla ohně za ukrutné pomsty fašistů vyšel s podlomeným zdravím. Na to vše jsem myslel, stoje na nádvoří Pražského hradu a byl jsem hrdý na to, že jsem jeden z těch obyčejných Valachů, kteří věděli, kde je jejich místo. Myslel jsem na to jako chudý chlapec-voják, že i já mám povinnost k této rodné zemi, že já jsem povoláný k tomu abych ji bránil a ne utíkal do ciziny i když jsem měl možnost – toto je má vlast, můj kraj, zde žiji mezi svými a tyto lidi a vše mám tolik rád.

VRÁTÍM SE

*V světě širém a dálném
touží srdce mé – domove
Jako ptáče vysílené – slabé
vrátím se zpět milý domove*

*Kdo pozná hory tvoje, lesy
volá často, otčino má, kde jsi?
Přežije člověk mládí své v cizině
k tobě se vrátí v stáří o hole*

*Nechci žádné majetky daleko od tebe
zůstanu stále chudý ale u tebe
Svět nabízí zlato, drahokamy
já se vrátím v náruč valašské mámy*

RODINA

Nemíním polemizovat se známým politikem co je rodina – chci však v několika řádcích si oživit slovo rodina.

Když jsem byl dítě, jsem na vlastní kůži poznal význam tohoto krátkého, zato však výstižného slova. Co byla vlastně rodina?

Rodina byla například ve Štítné, když se konala svatba, děti nerozoznávali rodinu, každý stál pod okny či na dvoře a čekal až mu někdo dá „vdolek“. Pravda, chodilo se s plnými mísami, koši, koláčů či masa, ale chudý našinec polykal sliny marně.

Rodina se hostila, ba přecpávala jídlem i pitím až k prasknutí. Rodiny jsem poznával podle toho jak si pomáhali na polích, navzájem se navštěvovali a hostili.

Kolikráte mě už za ta léta napadla otázka, proč my vlastně nejsme rodina? Předpokládám, že je to tím, že jsme nikdy správnou rodinu ani netvořili. Jenom málo, dá se říci poskrovnu, bylo u nás pěkných chvil. Bída a hlad, nezaměstnanost a ostatní otcovy návyky nedovolili nám poznat vlastní střechu, ba ani rodinné teplo. Proto se také sourozenci od dětství osamostatnili tím, že odešli raději sloužit k sedlákům a více se nevraceli. Ovšem tato špatná vlastnost nebyla dokonalá, neboť jsme měli ještě trpčejší chvíle.

Snad vinou otce, tety nebyly k nám zvláště nakloněny a to právě když nám zemřela matka. Nebudu vzpomínat výstupy, které se táhly po léta a jsou dosud v živé paměti.

Jistě o nic lépe tomu nebylo u strýce *Franty B.*, který ač sám odešel za podobných okolností do světa, nikdy nám nebyl nakloněn. Jeho nadutost nebrala konce a také se dočkal odplaty, později jsem nepoznal na oplátku zase já jej.

Snad nejlepší byla teta *Teresie*, matčina sestra, ač sama měla 6 dětí, vždy a ráda pomohla – pouze přes okupaci ne, později vždy a ráda.

A co my, Šebáci?

Nevlastní bratr *Alois* (Bizmark), ten nikdy neměl dost, chválenkář a lakomec po svém otcovi.

Jožka, tot' ideál tetiček a námět samostatný!

Franta, případ sám a pro sebe.

Emil, tot' kapitola k zamyšlení a hodna studia.

Ta nejlepší už nikdy nebude se moci usmát na nás, nabádat všechny k svornosti a lásce. Neměla jako řádová sestra jmění, měla však dobré a upřímné srdce, pracovala vždy a pro všechny bez rozdílu majetku či politické příslušnosti nebo náboženství.

Poslední bratr *Stáňa* prožil sice velké zklamání, ovšem zavinil si to sám a dodnes neví kam kdy patří – hledá a neví co.

Měli jsme i dobrou rodinu tetičku *Černíčkovou* z Niv, *Šubrovou* z dědiny, *Mozgovou* i *Slabeňákovu*. Byli tu i tetičky (cuzí) Bařinková (Matušková), Struhařová (Grňáčková), Šuráňová (Zajícová), Černíčková (Tománková), Šenkeríková (Seldářová), Strnadová (Kovářová), Soukupová, Hnaničková (hostinská), Sábová, Hnaničková (Papírníková).

Ale jedno měl ten starý Struhař (Kobzola) pravdu: „Rodina je tehdy, když je v kapse.“ Je tomu opravdu tak.

MŮJ KRAJ

Motto: Tvoje místo je na Valašsku

Nejednou v životě jsem prožíval trpké i veselé chvíle, ale tebe můj rodný kraji jsem vždy vřele miloval. Byl jsi to ty, který jsi mě dával sílu v krušných dobách. Já tě miloval již v dětství dětskýma očima tě vždy zbožňoval. Neměl jsem v dědině statků ani vlastní rodné střechy, byl jsem častokrát hladný.

Krutý osud mě vzal mámu a tehdy v devíti letech jsem uvažoval jako dítě a kladl si otázku, proč právě já nemám na tomto světě nic zholá nic a přece jsem Tě miloval. V duchu jsem hladil očima všechny kopce, hory, věž kostela kde jsem někdy býval šťastný a jindy ve velkém žalu plakal nad ztrátou svých nejdražších.

Měl jsem tě rád, zvláště na jaře, když příroda se probouzela ze zimního spánku. V létě zase tvoje lesy dýchaly čistý vzduch a ptactvo tu velebilo svého Stvořitele. Ani podzim tě nepřipravil o tvoji krásu, přestože zežloutlé listí opadávalo ze stromů, ostatní lesy byli zelené. Též čarovná zima skrášlila tvé kopce i lesy krásným zimním čarovným závojem.

Také dnes máš můj rodný kraji své čaro i když nastolila modernizace, už nejsem malý ogara. Stále více cítím vrátit se k tobě milý valašský kraji.

*Snad přijde hodina má
po létech tolik očekávaná
srdce mé roztoužené
přilne se k tobě a zůstane*

NOVÁ DĚDINA

Dnes to zní jako věc samozřejmá. Podívejme se však na léta padesátá. Propagovat, či mluvit o socializaci vesnice ve Štítné bylo asi tolik jako dnes myslet na zbourání důležité stavby v obci.

Jak jsme začínali? Prezident s. Gottwald řekl, že socializaci vesnice třeba provést do r. 1953. Ovšem to řekl on, ale nevyjádřili se k tomu lidé jež vlastnili dobré i horší pozemky. To vlastní „já“ a „moje“ v lidích zůstalo, měl grunt děda, otec, on také nemůže na to společné přistoupit, byla by to potupa a krach.

Proč byl zbudován chudobinec je nám jasné. Byli zde lidé, kteří neměli vlastní střechu nad hlavou, ač mnozí pocházeli ze selských rodů. Ovšem tento způsob života v chudém dvoře byl uznávaný méněcenným. Tito lidé neměli totiž to právo v obci normálních, byli to lidé bez cti a častokrát vydáni na nemilost sedláků. Jaký měl názor třeba na život Jan Marek či starý Babulík tetka Zvončíková, to se už nikdy nedozvíme. Žít bez podpory státu, z milosti místních rolníků, věru byla trpká skutečnost pro všechny.

Bydlet v jedné místnosti 8-11 lidí s různými povahami a někteří i s dětmi, je tedy na ta léta krutá žaloba zřízení, které tu připravila tolik vychvalovaná republika.

Žít v nejistém očekávání co přinese zítřek a těšit se, že z nemoci a bídy je vysvobodí pouze smrt, to byla jediná naděj, která tyto lidi udržovala při holém životě. Mnozí věřili ve spravedlnost Boží a proto se modlili a těšili na smrt, která často nechala na sebe dlouho čekat.

Třebaže jsem sám prožíval kruté chvíle, že jsem býval více hladný jak nasycen, měl jsem výhodu proti nim, to zdraví. Často jsem si kladl otázku proč starý Babulík musí jíst psy a kočky, proč chudoba chodí po chalupách po žebrotě. Věru žaludek i když nemocen, svoje právo si vyžadoval. Spolu s nedostatkem, čili bídou, zde kráčela také hygiena.

Vodu dvůr neměl, obec se nepostarala o studnu a proto bylo velkým dobroděním rolníků Urbana i Struhaře, že všem dopřáli alespoň toho, co člověk k životu nejvíce potřebuje – vody.

S odstupem let vzpomínám na chvíle, kdy jsem chodil, jezdil po bývalém okresu Valašské Klobouky přesvědčoval a bil se za družstevní otázku společného hospodaření.

Nebyl zřídka případ osobního napadnutí a těch výhrůžek, dnes to už není pravda, lidé společně a svorně hospodaří, západní propaganda neměla úspěch, neboť naši Valaši poznali co je dobré a pro jejich blaho.

Ovšem my, bývalí funkcionáři, průkopníci socializace vesnice nezapomínáme, jsme bezejmenní hrdinové, kteří jsme měli určený strom ve vsi na oběšení.

POHRANIČÍ

(.....)

Brzy se konal zábava v místním hostinci, na přivítanou nám dali zahrát sólo. Potom se tančilo až do pozdních hodin. Nejvíce mě a ostatních upoutal tanec mého spolužáka Bělašky. Doslova hopkal po sále a přestože vynikal výškou byl středobodem pozornosti, všechny tváře přítomných se usmívali.

Po žních jsme dostali všichni naturálie a to i mák a med. Záhumenkovou krávu jsme neměli, proto nám dávali mléko z kravína. Mě zvolili na představenstvu za skladníka JZD. Manželka byla pověřena funkcí skupinovou vedoucí. Družstvo se grupovalo většinu ze starých členů – starousedlíků z roku 1945. Ti také měli domky vybrané a někteří vynikali tím, že bydleli už na čtvrtém čísle. Mnozí z nich měli pěkné záhumenky jako starý Kalíšek, Petrák, Gutweiss. Nejdříve si hleděli svých políček a domácího hospodářství a když se jim chtělo, šli na JZD. Totiž ani nebylo se jim co divit, neboť družstvo se už v obci několikrát rozpadlo.

K pozvednutí byl povolán Bělaška, který sám v životě neměl zkušeností ani praxi ve vedení. Okres ho platil a tu a tam vypomohl své manželce, která byla členkou.

Během krátké doby se dostěhovali další dvě rodiny a to manželé Burajovi a Mikuláškoví. Mikuláškoví přijeli od Uherského Hradiště, měli dvě děti, zatím co Burajovi byli bezdětní.

Mikuláška jsme zvolili za předsedu. Poprvé v životě jsem se namál na účet JZD. Mikulášek se dal slyšet, že třeba do kravína třeba dát bílé pláště pro ošetřovatele.

Starý Bobek si stěžoval, že nemá na dobytek ani řetízek atd. Bělaška navrhl přidávat krmení, aby se zvýšila dojivost, neboť na ten stav, co byl ve chlévě, to vycházelo na dojnici 2 dcl. Dosáhli sto litrů od 64 dojnic, byla velká sláva a dost. Přešli Vánoce a já zjistil, že sklady zívají prázdnotou. Před tím jsme byli na zemědělské výstavě v Karlových Varech, ale to jenom někteří, ostatní starousedlíci si navozili vlečky brambor.

Janko chodil do školy, složení žáků bylo české a slovenské, během krátké doby se naučil česky a předčil učením ostatní žáky. Doma byl mojí oporou, pomáhal kde bylo třeba.

Přesto, že na pracovní jednotku bylo jenom 6 Kč a život celkem hladový, bylo tu veselo a třeba připomenout, že celá vesnice žila ve shodě, přestože bylo hodně soukromníků. Na dožínky byla slavnost, sehnal se kočár a my se oblékli za cikány tak, že mě ani sousedé nepoznali – domnívali se, že to je moje manželka. Zábavy byli na týdenním pořádku a to střídavě v jednom hostinci nebo u Dospivů na poschodí.

Protože to byla jinak klidná obec, jako pohraniční musela být večer neosvětlena. Jiné kultury u obce nebylo, proto jsem se ještě při nastěhování rozhodl, že zde založím organizaci Svazarmu. Svoje rozhodnutí jsem brzy splnil a tak během týdne jsem měl přes dvacet členů.

Ve Svazarmu byli chlapci a děvčata od 15 let bez rozdílu zaměstnání. Prvé schůze byli u nás v kuchyni, bylo nás kolem třiceti. Zvolili jsme za předsedu J. Peštu, který byl známý ve vsi jako soukromník. Jeho hospodaření bylo pravé turecké, krávy mu uhynuli a proto jej aj z JZD vyloučili. Hrával s 8 měsíční dcerou celý den karty. Jindy chodil do lesa sázet stromky k lesní správě – rozdíl byl v tom, že dostal od hajného svazky stromků, které zakopal do jedné jámy a odešel domů. Jednou po schůzi mi volal, abych mu šel zastřelit krávu.

Svoji stodolu spálil a měl jenom přední stěnu – jako kulisu. Jako předseda byl dobrý, já si vzal funkci cvičitele. Na OV Svazarmu jsem zaregistroval všechny členy – dostali jsme vzduchovky a dvě malorážky i terče. Měl jsem doma celou zbrojnici. Brzy jsme se vypracovali v okrese mezi nejlepší, chodili k nám i z OV a byl jsem na okresní konferenci vyznamenán – cvičitel Svazarmu. Pohraničáři, kteří jezdili po vsi a okolí na koních měli mnohdy u nás ve stodole koně a ve skříní zbraně – šli na zábavu.

DOPLATKY

Konec roku byl pryč a s ním také naděje na nějaké doplatky. Mezi družstevníky byla rozladěnost a nedůvěra ve vedení a právem. Okres nedal ani korunu, pomalu se minulo co bylo. Práce v zimě nebyla a do jara daleko. Začali jsme uvažovat o rozloučení nejen s družstvem ale celým pohraničím.

Mezi tím nám poradili občané, že třeba skončit pokud nebude pozdě. Zajel jsem na ONV a předložil žádost. Během měsíce jsme se připravovali k rodičům do Trnavy.

Tam vagónem, zpět v bedně.

Po uvolnění na členské schůzi JZD naši žádost nechtěli akceptovat na ONV. Kladli nám různé podmínky a překážky, přemístění na jiné JZD.

Když jsme jinak nedali, tak nás uvolnili s tím, že JZD vrátíme dluh a ONV 7 000 Kčs za nábytek a finanční výpomoc spolu s opotřebením domku to činilo 11 500 Kč.

Nábytek jsme prodali za 2 500 Kč na splátky tajemníku MNV – krávu si převzal nový osídlenec. Zabalili jsme peřiny a šaty do velké bedny a na kočáře jsme se vydali pěšky do Plané aniž jsme litovali všeho, co jsme tam zanechali.

Jaký však tu život, všední den se rovnal dni svátečnímu jako vejce vejci, jenom s tím rozdílem, že v neděli byl kostel, ve kterém seděli 4-6 ženy a v hospodě bylo více křiku od unavených brigádníků z uranových dolů.

Vlak čekal a my s manželkou, dcerkou 2-měsíční a švagrem se dali na cestu do Trnavy.

STRACH

V roce 1958 jsem v obci Hrnčiarovce okres Trnava uviděl z mostu děti hrát se v řece s něčím. Při bližším zjištění mě přešel mráz po zádech. Děcka měli mezi sebou hračku nevybuchlou minu, památka z II. svět. války, tuto jsem jim hned odebral.

Bohužel nejsem ženista a tuto jsem vezl do Trnavy na kole. Měl jsem ji u sebe přes hodinu až potom jsem si uvědomil, že každou chvíli mě může roztrhat a manželka a dvě děti by byli bez táty. Šlo mě především o skupinku dětí, které by zde už jistě přišly o život.

CESTA

Už je tomu mnoho let, kdy jsem po tobě šel naposled. Byla jsi tenkrát blátivá, těžká a místy od dešťů vymletá, v zimě zavátá – smutná. Sbíhaly se k tobě stezky z dalekých pasek i strání. Po tobě chodila dětská nůžka i těžká noha sedřeného pasekáře valacha či dělníka z blízkého lomu.

Tvůj věrný přítel potok Zelenský ti po léta zpívá svoji píseň, bývá i on k tobě jednou do roka nelítostný, když odchází krutá zima. Na stráních se rozpouští sníh a led a tehdy bere s sebou vše do řeky Vláry a pak do Váhu.

Tvoji věrní druhové: okolní stráně, kopce, lesy i poctiví pracovití lidé tě mají rádi. Všichni jsou s tebou i ta chudá pole ti říkají to dávné a trpké: toto je tvůj tvrdý, ale čistý kraj valašský i jako ta studánka na Kršlení.

Jsem tu opět po létech, tvá cesta začíná v Salajni, mívám mlýn pana Lišky. Je tu dnes pěkná asfaltová silnice, která končí kdesi až na Kochavci. Je nedělní ráno, svátečně oděni pasekáři jdou do vsi na bohoslužby. Jiní jedou na svých motorkách i osobních autech.

Také tu zavítal nový život, modernizace je vidět na každém kroku. Mají tu telefon, televizi i dobré JZD na Kochavci. Paní Anna Černíčková si pochvaluje členství v družstvu. Přesto, že jsou zde ještě i soukromě hospodařící zemědělci, všichni tu žijí jako jedna rodina.

Dnes 10. června 1973 je tu však nezvyklý ruch jenž nemá pamětníka. Jsme tu zásluhou rodáka Mirka Janečky i Josefa Sáby, Milana Tománka, Františka Fojtíka, Stanislava Zezulky a ostatních členů místní organizace Svazarmu ubytování ve stanech při potoku na pěkné louce.

Sešli jsme se na srazu „svazarmovců“ a pionýrů z různých koutů, zr Štítné, Pozlovic, Nové Dubnice a Trnavy. Provádí se branný závod, hry a navazují se nová přátelství. Jsou tu u velkého táboráku i věrní pasekáři – valaši. Všichni se spolu radujeme, mluví se moravsky, česky, slovensky, rozumíme si dobře i s lesy, potokem i stráněmi.

Po třech dnech radosti, soutěžení a čerpání nových sil se loučíme se vším co nás po tyto dny obklopovalo a bylo nám tolik blízkým. Loučíme se neradi, ale s přáním, že to nebylo zbytečné ale že se opět napřesrok vrátíme zpět alespoň na chvíli do klínu našich valašských lesů.

NEVRÁTI SE

Uplynulo pomalu třicet let, kdy jsem běhal po rodné dedině. Bylo to vždy, když jsem mohl opustit chudobnou izbu.

Pobyt venku na dědině či u Járku v polích, stráních, činil můj dětský smutný život bezstarostným. Byl to únik z něčeho co mě tlačilo, bolelo a připomínalo stále jenom tu chudobu, jejíž jsem byl rádným příslušníkem.

Velmi často se však stávalo, že jsem sedal sám v Járku zadumán ve svých dětských starostech a rozmýšlel proč je tomu na světě tak, že právě já musím být hladný a chudě oblečený – zatím co jiný od volnosti se nemůže vtěsnit do kůže.

Tyto úvahy mě ztrpčovali chvíle samoty a proto jsem raději našel kamarády a hráli jsme fotbal.

KONEC CESTY

Tato dvě obyčejná slova jsem si myslil procházeje místním hřbitovem. Je to však kruté navštívíš-li občas občas svoji rodnou vesnici a musíš se smířit s tím, že ty, které jsi od dětství poznal tu spí svůj věčný sen.

Zde platí rovněž zásada, že nemá-li člověk pomník se svým jménem, těžko uhádneš kdo spí pod tímto rovem. Čteš jména mladých lidí, kteří z tohoto světa odešli, aniž poznali jeho strasti i bolesti – jiní tu odpočívají, jež si sami vzali život z různých příčin.

Leží tu dívka z Prahy, která se zabila na kole ve vedlejší vsi, měla 18 let. Jiná je tu opodál, která padla nešťastným výstřelem ještě před léty. Jsou tu lidé zemřelý tragickou smrtí. Místní pan děkan, který znal a učil po mnohá léta děti, neznal únavy dp. Dostál, dále pak Bart. Kulíšek, starý pán, bez něhož se po léta neobešla svatba ani pohřeb. Byl známý daleko jako dobrý hudebník a varhaník.

Jdeš dále a čteš skromné jméno Jan Strnad, chybí tu dodatek, dobrý kovář, který nebyl daleko ve světě a svoji valašskou dědinu měl rád. Připravil do života tovaryše a vychoval své děti.

Jsou tu v tichu hřbitova štítenský pekař Cepek Karel i Jos. Kolínek, cestáři otec se synem Urbanovy, spí svůj sen hostinský p. Jar. Liška, panímáma jak jsme ji nazývali, též hostinská Hnaníčková, opodál moje teta *Františka*, která zasvětila svůj život práci a církvi. Kousek od sebe obchodník Jos. Šebák a Jan Ďulík, známý mistr krejčovský.

Moji rodiče tu odpočívají po těžkém životě a dva sourozenci. Schází tu nadpis nad bránou. Co jste Vy, byli jsme aj my, co jsme my, budete i Vy. Věru tvrdá slova, ale na světě je to tak.

Svorně tu leží chudý či pán, dítě, děda či tchán – zde není už světských starostí i radostí, vládne tu klid a mír, jenom ticho se snáší nad naším valašským hřbitovem.

DVÁ VALAŠI

Kdysi za první republiky bývali ve Valašských Klobúkách tarmaky.

Na tento tarmak sa chystali okolní sedláci i chudáci po celý rok. Zde se prodávali koně, krávy, voly koze a všecko, co mělo nohy. Tak jeden koupil prasa, druhý prodal capa a někteří po dobrém obchodě si domů přinesli i opičku.

Jak už to bývalo, byli na tarmaku připravení i místní hospodští. Nachystali laciných buřtů, baraních gulášů, gořalky a hodně piva.

Čistů náhodů sa zešli tu aj strýc Jakub z Popova s Martinem ze Štítenských kopanic, slovo dalo slovo... „a tož vítajte, gde sa tu berete, Jakube?“ pravíja Martin.

„Přišel sem prodat takú potvoru kozu. Zežere jak kráva a jeden by jí nestačil nosit' trávu, pravím si, mňa nebude gdejaká ledačina podvád'at. Šak stará moja sedí pod ňů hodinu a donese do žejdlíka mléka.

Pravím ráno staňa z postele, víš co, hned já idu tú potvoru prodat do Klobúk, no neřečnuj tolik a hybaj s ňů z chalupy.

Najprv sa zdráhala né, né, búch sem ju s čakanem po řiti a tož ideme. Jak vidíte, sem ju utratil a mám pokoj.

A vy, strýcu, co ste prodali?“

„Já sem prodal mrchu krávu. Furt ju vodím k býkovi a ona je hluchá jak peň.“

„Kolěj ste dostali?“ Vyzvídajů Jakub.

„Kolěj, kolěj. Nestojí to za řečnovaní, koupím ogarovi gatě, starěj na zástěru a ostatní dám do záložně...“

Když zme sa už střetli, ideme to oslavit oldomášem!“

Hospoda byla natřískaná jak kostel na Vánoce, křiku, lidé ve valašských krojoch, hospodský roznášel baraní guláš, buřty, pivo, byla to taková slavnost pro každého, kerý tu byl.

„Hospodský, aj nám dajte zajest toho guláša a k tomu dva žejdlíky téj vizovickéj borovičky!“

Čas ubíhal, borovička sa potom „tuplovala“ a hlava sa stávala čím dálej těžší. Gdyž sa začalo stmívat, to už obá valaši měli dobře nakúpené a proto se to nejak Jakobovi rozležalo v hlavě a pravíja:

„Měli by zme sa pomály už zbírat', lebo ešče sů aj po cestě nějaké zastávky.“

Dali sa proto na cestu pešky, lebo tedy ešte autobuse nejezdili a vlak už byl pryč. Po dobrej hodine prišli do Brúnova.

„Podme sa zotavit k Cóblovi“, pravíja strýc Martin.

„No tož istěže nemožemě obejít povinnů zastávku.“

Tož zasěj si dobre vyt'ali a dali si aj burta a s pomocú božů do Blnice.

V Blnici sa usalašili v hospodě na „Mýtě“ a že sa zešli s kamarádem, tak si pomály pušt'ali živů vodu. Tož ostali v hospodě sami a Jakub pravíja:

„Martine, podme, lebo roby nás už doma istě čekajů.“

Zatáčky brali pomály, aby náhodů nevybočili z mosta. Vyjd'a z kopca na „Tuřící“, strýc Jakub zrazu škubů za halenu Martina:

„Ostaňte chvilu stát, lebo sa já mosím ešte trocha zabavit'...“

Včilěj mě ten baraní guláš s blnickým burtem dělá v břuchu maněbre – věru bych skočit do štelunka nemohl.“

„A víteji, že mě takéj néni do smíchu, ale co mám dělat', lebo já si už netrůfám čopnůt'.“

„Ani já sa nemůžu rozháňat', lebo ostanu sedet' na zemi.“

„Pagář aj s baraninů, už mám namále, aj větry ňa dujů. Víteji co? Opřite sa o mňa zádami.“

Rychlo si Jakub stáhli súkené nohavice a podme ho. Ani Martin sa neokůňali. Gdyž si udělali úkon, popravili si kroj a tož dalej na Štítnú. Už nemohli sa pohybovat', lebo měli už aj v gat'ách zát'až.

Na druhý deň sa střetli roby Martina aj Jakuba ve Štítnej, tož tetka Kristýna na Anču:

„Počůvajte, tetko, co sa to včera s tyma našima chlapami stalo? Šak můj, když sa oslope, pustí aj do gatí, to néni nic u nás nového, ale nejde mě do hlavy co su jak stará, že zme měli na jezení hrach a můj měl v gat'ách fazulu.“

„Vidíte, tetko, my zme mjeli zasěj fazulu a můj mjél nohy aj gatě od hrachu. Sprvoti sem mysléla, že má v břuchu čarodějnicu, ale včilěj su na čistém.“

Potem sa dlho vyprávjalo ve Štítněj aj v Popově o tom, jak sa Jakub a Martin střetli v Klobúkoch a mjeli o posměch postarané ne enom doma od svojích rob, ale aj v hospodě a dušovali sa, že už nigdá se neoslopů.

PŘIJDU

*Tvoje milé hory a doliny
ovládly mé srdce i názory
vracím se po létech rád
jako druh a věčný kamarád*

*Chtějí mě zklamat mé milé hory?
Já však zůstanu valach věrný
život si utváří svůj rub i líc
já tě rodné valašsko miluji na tisíc*

